

Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2010:

Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål

Förbättrad beväpning är ett viktigt element i den pågående ryska militärreformen. En nyckelfråga är om den ryska militären kommer att fortsätta att förlita sig på den inhemska försvarsindustrin eller om man kommer släppa självförsörjningsprincipen för att få de vapen man faktiskt efterfrågar? Senare års upphandlingar verkar av resultatet att döma snarare ha styrts av vilken materiel som försvarsindustrin förmår producera än av vad de Väpnande Styrkorna efterfrågar. Inköpen av det franska amfibieoperationsfartyget Mistral och annan utländsk materiel under 2010 visar att Försvarsministeriet och den ryska militärledningen åtminstone i enstaka fall är beredda att gå till utländska leverantörer för att få den materiel de behöver. Kommer ett mer systematiskt samarbete med utländsk vapenindustri utvecklas i framtiden?

1. Inledning

Krisen i den ryska ekonomin mellan 2008 och 2009 påvisade bristerna i ekonomins struktur och effektivitet. Staten fick gå in och öka subventionerna till de statliga storföretagen för att undvika en social katastrof. Ryssland saknar en effektiv arbetsmarknadspolitik och har inte haft några speciella inkomst- eller arbetsmarknadsstöd som faller ut vid lågkonjunkturer. Att stödja näringslivet är således den enda utvägen. Den ryska försvarsindustrin har många företag som bär upp hela städer och samhällen vilket gjort att de varit självklara mottagare av statliga subventioner. Under 2000-talet investerades stora resurser i denna industri och trots att resultaten av dessa satsningar varit magra har Ryssland kvar sin ambition att ha en hög självförsörjningsgrad vad gäller vapen och övrig försvarsmateriel. Industrisubventionerna ökade totalt med 50 procent under 2009 och kom att uppgå till över 4,2 procent av BNP, vilket är mer än vad försvarsutgifterna kostar det ryska samhället.

Efter kriget i Georgien har stor uppmärksamhet ägnats bristerna i de Väpnande Styrkornas beväpning och materiel. De senaste beväpningsprogrammen syftar till att kraftigt öka andelen nya vapen. I beväpningsprogrammet 2015 var målsättningen att andelen nya vapen år 2015 skulle vara 45 procent. Den ekonomiska krisen, nedskärningarna av den ursprungliga försvarsbudgeten 2009 försvårade dessa ambitioner. Försvarsutgifterna skulle behöva en högre andel av BNP för att målen ska

---

*Författaren är tacksam för värdefulla synpunkter av Carolina Vendil Pallin, Jakob Hedenskog, och Fredrik Westerlund.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 2 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

uppnås. I beväpningsprogrammet 2020 är målsättningen 30 procent nya vapen år 2015 och 70 procent år 2020. För att uppnå detta planerar man att låta försvarsutgifterna öka snabbare än BNP under de närmaste åren vilket kommer att leda till att deras andel i BNP ökar från 2,9 procent 2010 till 3,4 procent 2013.

1.1 Syfte och metod

Syftet med studien är att analysera den ekonomiska och försvarsekonomiska utvecklingen, inklusive försvarsindustrin, under 2010 med en utblick fram tom 2013. Studien är deskriptiv och utgör till en del en förstudie till de ekonomiska avsnitten i FOI-projektet RUFSS (Rysk utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik) kommande bedömning *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv* som kommer att skrivas under 2011.² En del frågor som bara omnämns i detta memo kommer att vidareutvecklas i det senare arbetet.

Författaren använder nationalekonomisk ansats för bedömningen av den makroekonomiska utvecklingen, effekterna av förd ekonomisk politik samt analysen av budgeten. För att få en bild av de politiska intentionerna har bl a de årliga budgettal som presidenten håller och premiärministerns föredragningar av krisprogram studerats. I övrigt har officiellt material från bl a Ekonomiministeriet och Presidenten använts. Dessutom utnyttjas statistik och analyser från den ryska expertbyrån CAST, internationella organisationer som Världsbanken och IMF samt vad som framkommit i ryska och västliga ekonomiska artiklar. Pressklipp används för att exemplifiera företeelser i utvecklingen. Materialinsamling för uppsatsen slutade den 31 januari 2011.

1.2 Disposition

I avsnitt 2 analyseras den ekonomiska utvecklingen under 2010 och det krisprogram som genomförts under 2010. Prognoserna fram tom 2013 presenteras. I avsnitt 3 analyseras effekterna på försvarsekonomi 2010-2013 och i avsnitt 4 läget inom försvarsindustrin och vapenexporten de senaste åren. I det avslutande avsnittet 5 dras slutsatserna av studien.

² Se den senaste bedömningen Leijonhielm *et al.* (2009) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – ambitioner och utmaningar 2008*, FOI-R-2707-SE, Stockholm.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 3 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

2. Den ekonomiska utvecklingen 2010

Trots att krisen drabbade Ryssland hårt med en BNP-nedgång på cirka 8 procent 2009, så har Ryssland i jämförelse med många andra ekonomier kommit relativt bra ut ur krisen. Den inhemska efterfrågan i form av offentlig och privat konsumtion har hållits uppe med hjälp av stödprogram och blivit drivande i utvecklingen. Investeringarna har börjat öka och arbetslösheten har hållits tillbaka med krisprogrammet (se avsnitt 2.2 nedan). Inflationen är fortfarande ensiffrig även om den är högre än vad som förväntades 2009.

2.1 Makroekonomisk utveckling

Utvecklingen i den ryska ekonomin under 2010 har varit gynnsam och den tillväxt om 3,8 procent per år som Ekonomiministeriet presenterade i sin sista prognos den 17 december 2010 är bättre än vad som förväntades i början av året (se vidare Annex, tabell A1).³ Andra bedömare antar en något högre tillväxt, t ex Världsbanken säger i sin sista rapport 2010 att tillväxten 2010 kommer att stanna vid 4,2 procent och att den 2011 blir 4,5.⁴ Omkring fyra procents tillväxt är dock inte tillräckligt för att Ryssland ska kunna uppnå de mål som satts upp för förbättrad konkurrenskraft och levnadsstandard.

Det federala budgetunderskottet är avsevärt lägre än vad som förväntades under 2009 och ett lägre budgetunderskott förväntas också 2011.⁵ Regeringen planerar att eliminera budgetunderskottet helt 2015.⁶ Den främsta orsaken till den bättre utvecklingen i statsfinanserna är att oljepriset har legat högre, runt 77-78 USD/fat, än de förväntade 55-56 USD/fat, och därmed har oljeexporten gett högre intäkter. Precis som under 2009 har regeringen haft ett omfattande krisprogram (se avsnitt 2.2 nedan) för att understödja industrin och för att motverka de sociala konsekvenserna av den svagare ekonomiska utvecklingen. Tack vare detta har såväl investeringar som industriproduktion hållit en medelfart även om utvecklingen inte kommit upp i samma nivåer som gällde före krisen. Återuppbyggnad av lager har spelat en avgörande roll för investeringarna och tillväxten. (Annex, tabell A1)

Arbetslösheten har hållits nere och uppgick under 2010 till ca 7,6 procent.

Reallöneutvecklingen är återigen positiv, om än modest, och en återhållsamhet i löneutvecklingen förväntas också 2011-2013. På basis av den positiva utvecklingen

³ Mineko (2010b), Ministry of Economic Development RF (2010-12-17), *Pokazateli utotjennogo prognoza sotsialno-ekonomitjeskogo razvitija RF 2011-2013*, www.economy.gov.ru/minec/activity/sections/macro/prognox/foc_20101217. Hämtad 2011-01-18.

⁴ Worldbank (2010a) *Russian Economic Report*, 23, November, s. 2; http://siteresources.worldbank.org/INTRUSSIANFEDERATION/Resources/305499-1245838520910/RER23__Eng_final.pdf. Hämtad 2010-12-13

⁵ *Ibid.*; Cf. Oxenstierna, Susanne (2010) *The Russian economy 2009: Steep decline despite crisis management*, FOI—2853-SE, December, <http://www2.foi.se/rapp/foir2853.pdf>.

⁶ Worldbank (2010a) *Russian Economic Report*, 23, November, p. 12; http://siteresources.worldbank.org/INTRUSSIANFEDERATION/Resources/305499-1245838520910/RER23__Eng_final.pdf. Hämtad 2010-12-13

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 4 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

under året gör Ekonomiministeriet en återhållen men dock mer positiv prognos än tidigare inför 2011-2013. (För fler detaljer se Annex, tabell A1).

Inflationen och torkan 2010

Inflationen uppgick 2010 till 8,5 procent vilket innebär att inflationsmålet för 2010 på mellan 6,5 och 7,5 procent inte uppnåddes. Den extrema torka som under året drabbade Ryssland och som påtagligt påverkade livsmedelsförsörjningen och resulterande högre matpriser är den främsta orsaken. Torkan drabbade framförallt centrala Ryssland och västra Volgaområdet och ledde till att 40 procent av spannmålen i dessa områden förstördes, vilket också påverkade tillgången på mejeri, köttprodukter och andra grödor.⁷ Priserna ökade överlag, i vissa regioner, t ex Moskvaregionen, Vladimir- och Kostromaregionerna, med närmare 150 procent (2,5 ggr).⁸ I IMF:s slutsatser efter det ordinarie mötet med den ryska regeringen i december framhålls ökningen av matpriserna pga av torkan som den främsta drivkraften bakom den högre inflationen för helåret 2010.⁹ Även Medvedev tryckte på problemen med torkan som huvudorsak till att man inte hade uppnått inflationsmålet för 2010 vid ett ministermöte om de ekonomiska frågorna strax före nyår samma år.¹⁰

Ryssland är världens tredje största spannmålsexportör och de högre priserna i Ryssland kom också att påverka världsmarknaden. Den 5 augusti införde den ryska regeringen ett temporärt exportstopp fram till 31 december 2010. I oktober förlängdes stoppet till 30 juni 2011. Då visade prognoserna att spannmålsskörden 2010 var 37 procent lägre än skörden 2009. Rykten om risk för en livsmedelskris verkar ha florerat och premiärminister Vladimir Putin försäkrade vid flera tillfällen under hösten i media att den inhemska spannmålstillgången är tillräcklig. Exportstoppet innebär att Ryssland under 2010-2011 kommer att exportera 3 miljoner ton spannmål istället för normal runt 12 miljoner, dvs endast 25 procent av den planerade exporten, vilket kan påverka de internationella priserna.¹¹ Rysslands inhemska konsumtion av spannmål ligger runt 78 miljoner ton per år och Världsbanken tror att Ryssland kan bli nettoimportör under 2011 om man inte väljer att utnyttja sina lager, vilka utgjorde 26 miljoner ton 1 juli 2010.¹²

Levnadsnivå och pensioner

De högre matpriserna till följd av torkan beräknas ha ökat andelen fattiga med 1 procent, dvs ytterligare 1,4 miljoner personer föll under fattigdomstrecket.¹³ Den största gruppen fattiga är pensionärer eftersom pensionerna är satta så att de månatliga utbetalningarna ligger under det ryska existensminimumet för pensionärer. Pensionssystemet är helt urholkat och Rysslands pensionärer är oftast hänvisade till sin familj för att få en levnadsnivå över existensminimum.¹⁴

⁷ Worldbank (2010a) *Russian Economic Report*, 23, www.worldbank.org/russia, s. 14-15. Hämtad 2010-12-30.

⁸ *Ibid.*

⁹ IMF (2010) Statement by IMF Mission to Russia. Press release, 9 December, www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10480.htm

¹⁰ Medvedev (2010a) Sovesjtjanie po ekonomitjeskim voprosam, 2010-12-29, www.kremlin.ru/video/667. Hämtad 2011-01-03.

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*

¹³ *Ibid.*

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 5 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

I samband med att den federala budgeten 2010-2012 presenterades för Duman i oktober 2009 förväntades pensionsfonden att gå med motsvarande 40 mrd USD i förlust. Detta motsvarar 2,4 procent av BNP. Pensionerna planerades då öka med 50 procent till motsvarande 280 USD i månaden under 2010.¹⁵ Detta löfte verkar i stort sett ha infriats då frågan prioriterats i premiärministerns krisprogram (se vidare avsnitt 2.2). Enligt tidningen *Vedomosti* uppgick pensionsutbetalningarna till 10 procent av BNP vilket är högre än medelnittet i EU-27. Medelpensionen uppgår nu till 37 procent av medellönen, jämfört med 24 procent 2008. Som resultat uppgick pensionsfondens underskott till 3 procent av BNP, vilket täcktes av den federala budgeten och i stort sett motsvarar budgetunderskottet.¹⁶

På sikt måste de högre pensionerna finansieras med högre pensionsavsättningar från lönedelen, dvs arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna för pensionssparandet måste öka. Hittills har regeringen varit mer intresserad av att sänka arbetsgivaravgifterna för olika branscher och projekt: t ex företag som ingår i innovationscentret Skolkovo betalar 14 istället för 26 procent i sociala avgifter och är befriat från den obligatoriska medicinska försäkringen i tio år. Även IT-branschen och massmedia har lägre avgifter liksom museer, förlag, apotek etc. Viceministern för socialförsäkringssystemet Jurij Voronin menar att om kategorierna med förmånliga villkor fortsätter att öka då kan det inte längre kallas ett socialförsäkringssystem.¹⁷

Men det är valår 2012 och varken Putin eller Medvedev lär utmana direktörernas starka lobbygrupper eller den viktiga väljargruppen på 19 miljoner pensionärer¹⁸ före valet. Pensionerna kommer att hållas uppe med hjälp av lån och den av ekonomerna rekommenderade höjningen av arbetsgivaravgifterna från 26 till minst 34 procent får vänta. Finansminister Kudrin har utlovat att budgetunderskottet ska elimineras, men först till 2015. Detta ger ett visst svängrum för vallöften, men pensionsfrågan måste lösas annars kommer Ryssland dras med en allt större pensionskul till nästa sekelskifte¹⁹ vilket naturligtvis begränsar handlingsfriheten för andra behov, t ex ökade försvarsutgifter.

2.2 Krisprogrammet 2010

Krisprogrammet börjar med att konstatera att ekonomin fortfarande dras med en mängd negativa fenomen som beroendet av de internationella råvarubörserna som sätter priset på ryska råvaror, låg inhemsk efterfrågan, oförmåga hos den inhemska industrin att tillgodose den efterfrågan som finns, ett svagt finansiellt system och avsaknanden av

¹⁴ Oxenstierna, Susanne (2009a), *The Russian Economy 2009: Steep Decline despite Crisis Management*, FOI, Stockholm, December.

¹⁵ Reuters (2009-10-02) "Russia's pensions timebomb", <http://blogs.reuters.com/columns/2009/10/02/russias-pensions-timebomb/>. Hämtad 2011-02-02.

¹⁶ Vedomosti (2010-12-30) "Pensionnyi tupik", www.vedomosti.ru/newspaper/print/2010/12/30/252735. Hämtad 2011-01-14.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Den internationella definitionen på icke-förvärvsför ålder har använts, dvs åldersgrupperna 65 och äldre. *Rostat 2009*, Moscow 2010, s. 83. Antalet pensionärer, förtidspensionärer och andra förmånstagare i det ryska pensionsystemet är högre.

¹⁹ Enligt tjänstemän på Hälsoministeriet kommer underskottet att finnas kvar till 2075. Vedomosti (2010-12-30) "Pensionnyi tupik", www.vedomosti.ru/newspaper/print/2010/12/30. Hämtad 2011-01-14.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 6 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

långa krediter.²⁰ Den väg man är inne på kommer inte att leda till modernisering av ekonomin och inte heller till att målen i strategin *Russia 2020* uppnås.²¹

Prioriterade frågor under 2010 har varit:

- Social stabilitet och att ge befolkningen full social trygghet
- Stabilisera ekonomin och stödja de positiva tendenser som finns
- Moderniseringen

Social stabilitet och trygghet

I januari 2010 höjdes pensionerna genom en omvärdering av pensionsrättigheterna. Därutöver infördes ett bidrag som tillägg till de sämst lottade pensionärerna så att inga pensioner ska underskrida existensminimum. Pensionerna och tilläggen ska vidare indexeras med 10 procent 2011 och 2012 så att köpkraften inte urholkas. Man försöker också på olika sätt effektivisera de sociala stöd som betalas ut så att de ska nå de verkligt behövande.²² Det ryska systemet utgår från generella kriterier för vem som har rätt till olika förmåner, inte från varje individs behov. I praktiken innebär den sk ”effektiviseringen” hårdare kontroll av att klienter formellt sett verkligen är berättigade till stöd.

Programmet trycker starkare på arbetsmarknadspolitik jämfört med krisprogrammet 2009. Genom regionala program ska regionerna kunna skapa subventionerade arbetsplatser och arbetsmarknadsutbildningar. Den federala budgeten satsade 36,3 mrd rubler på dessa arbetsmarknadspolitiska åtgärder och regionerna har förväntats samfinansiera programmen. Bland de åtgärder som räknas upp ingår också stöd till arbetslösa som vill starta eget. Under 1990-talet fanns alla dessa åtgärder och de då helt nya regionala arbetsmarknadsmyndigheterna hade egen finansiering genom en speciell arbetsmarknadsfond. Allt detta togs bort på 2000-talet. Förhoppningsvis finns kompetens kvar ute i regionerna för att kunna driva arbetsmarknadsåtgärder på ett ekonomiskt sätt.

Migrantarbetare

Tonen mot migrantarbetare är hård. Man kommer att fortsätta att begränsa arbetsmöjligheter för migranter och ta hårdare tag mot de som arbetar illegalt i den svarta/grå sektorn. Vanliga former av ”svartjobb” är att arbeta som byggnadsarbetare eller som tjänstefolk hos den ryska medel- och överklassen, och billig kvalificerad ryskspråkig arbetskraft är välkommen i småskalig privat verksamhet. De flesta arbetsimmigranter kommer från Ukraina och andra f.d. Sovjetrepubliker. I Fjärran Östern kommer den största gruppen migranter från Kina.²³

Ryssland behöver sina arbetskraftsmigranter eftersom man har en minskande befolkning i arbetsför ålder. Strukturuomvandling och kraftigare produktivitetetsutveckling krävs

²⁰ Putin (2010) Osnovnye napravlenija antikriznych dejstvij pravitelstva Rossiskoj Federatsii na 2010 god. Rysslands regering 2009-12-30, www.gov.ru, Hämtad 2010-08-17.

²¹ *Ibid.*

²² *Ibid.*

²³ Enligt ryska källor finns mellan 200 000 och 550 000 kineser med uppehållstillstånd i Ryssland. Balzer, Harley & Maria Repnikova (2010) ”Chinese Migration to Russia”, *Post-Soviet Affairs*, 26:1; jan-mars, s.9..

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 7 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

framöver för att kompensera bortfallet. Den retorik som förs mot migranterna – de flesta söker inte permanent uppehållstillstånd i Ryssland och är således inte immigranter - är därför anmärkningsvärd ur ekonomisk synvinkel. Ryssland behöver migranterna på kort- och medellång sikt för jobb som ryssar många gånger inte vill ha och arbetsvillkoren i Ryssland är inte så attraktiva att landet har råd att skrämna i väg det fåtal som kommer.²⁴

Stimulera ekonomin och stödja de positiva tendenser som finns

Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att stimulera efterfrågan speciellt för branscher som har drabbats särskilt hårt av krisen. Man hoppas på sk ”multiplikatoreffekter” genom olika stimulanspaket där stöd till en bransch leder till en kedjereaktion och även andra branscher, t ex underleverantörer, gynnas. Ett spektakulärt projekt har varit den ”skrotpremie” om 50 000 rubler (ca 1 600 USD) som delats ut då man bytt in sin bil hos Avtovaz. Stöd för att öka den inhemska andelen av läkemedel är ett annat exempel. Av stor vikt är den satsning som nu görs för bostadsbyggande med hjälp av olika federala fonder.²⁵

Förbättra ekonomins funktionssätt

Regeringen vill förbättra banksektorn och möjligheten för företag att få krediter. Fokus ligger dock på de stora sk ”strategiska sektorerna” och företag som är inblandade i projekt av ”nationell betydelse”. Dessa företags skuldsättning är enorm och de har fått ytterligare statsstöd för att kunna lösa sina likviditetsproblem. I krisprogrammet nämns särskilt flygplanstillverkaren *Obedinenennaja aviastroitel'naja korporatsija*, materielltillverkaren *Oboronprom*, tillverkaren av civila bilar och militärfordon *Avtovaz*, och stridsvagnstillverkaren *Uralvagonzavod*. Programmet säger att direktstöd från staten endast kommer att utgå när alla ingående parter accepterar omstruktureringsprogram och att denna typ av stöd endast är en kortsiktig hjälp för att på lång sikt uppnå konkurrenskraft.²⁶ Tyvärr finns ingen tillgänglig rapport för hur väl man har lyckats följa dessa intentioner. Uralvagonzavod uppger i ett pressemeddelande 29 december 2010 att de har återbetalat lån till staten om 10 mrd rubler som använts som arbetande kapital under 2010.²⁷

Småföretag

Regeringen vill ge små och medelstora företag bättre kreditmöjligheter. Under 2009 startades den ryska utvecklingsbanken *Rossiskij bank razvitija* och ett nytt system för att ge lånegarantier för små och medelstora företag. Härigenom kommer denna sektor erhålla minst 100 mrd rubler i lån under 2010 och 80 mrd rubler i lånegarantier. Enligt regeringen kommer små och medelstora företag att vara särskilt viktiga för att öka energieffektiviteten, inte minst genom att just dessa företag är lämpliga för att göra energibedömningar och revisioner av andra företag, menar programmet.²⁸ Det är lite svårt att föreställa sig att ett mindre privat företag skulle kunna göra energirevisioner

²⁴ *Ibid.*

²⁵ Putin (2010) Osnovnye napravlenija antikrizisnych dejstvij pravitel'sva Rossijskoj Federatsii na 2010 god. Rysslands regering 2009-12-30, www.gov.ru, Hämtad 2010-08-17.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ www.uvz.ru 2010-12-29 “Uralvagonzavod vernul gosudarstvu garantii”.

<http://www.uvz.ru/presscenter/release/54>. Hämtad 2011-01-04.

²⁸ *Ibid.*

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 8 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

hos Avtovaz eller Uralvagonzavod, men tänkbart om man tänker sig att de ska jobba med energibesparing hos lokala, regionala och kommunala bostadsbolag.

Monograzy – ”en-företags-städer”

Ett speciellt avsnitt i programmet ägnas de sk *monograzy*, dvs städer som är helt eller nästan helt beroende av ett stort företag. De ryska officiella kriterierna på en monograd är att antingen är 25 procent av stadens arbetskraft anställd av ett och samma företag eller så kommer 50 procent av den lokala produktionen från ett företag.²⁹ Enligt denna definition finns det ungefär 400 *monograzy* i Ryssland. Hälften av dessa städer är oproblematiske då de är baserade på energiproducerande eller exporterande storföretag. Men den andra hälften är ett ständigt problem och var under krisen i behov av stort statligt stöd för att inte gå under. Ett känt exempel var samhället Pikalovo utanför S:t Petersburg där oligarken Oleg Derispaska ägde ett jätteföretag som till slut fick betydligt statsstöd för att bygden skulle räddas.³⁰

Ett annat exempel på monograd är Toljatti i Volgadalen nära Samara där Avtovaz ligger. Cirka 200 000 av stadens totalt 1 miljon invånare är beroende av detta företag för sin utkomst. Avtovaz har både civil och militär produktion och är kända för sina Fiat-baserade *Zjiguli*, eller *Lada* som exportprodukten heter, bilar som på Sovjettiden var nästan det enda, och sedermera blev ett billigt, alternativt för ryssar som vill ha en personbil. Fram till 2008 växte personbilstillverkningen, men därefter har de utkonkurrerats av utländska märken som sätts ihop i Ryssland. Att rekonstruera och modernisera företaget är närmast omöjligt. Samtidigt är det politiskt omöjligt att stänga företaget och göra 20 procent av stadens invånare arbetslösa eller socialt utsatta. För att lösa arbetsmarknadsproblemen i samband med nedskärningar eller en nedläggning krävs också att man utarbetar en långsiktig strategi för hur de anställda ska kunna skaffa sig ny sysselsättning.³¹

2.3 Moderniseringen

Medvedevs initiativ *Ryssland, framåt!* publicerat 2009³² har inneburit nya lagförslag och åtgärder och mer debatt och forskning kring hur Ryssland ska bli mer innovativt. Ekonomiministeriet har presenterat en mängd uppgifter om hur Ryssland står sig i jämförelse med andra länder. Den statistik som presenteras är dystert då Ryssland ligger långt från sina konkurrenter i de flesta avseenden.

Enligt Ekonomiministeriet har Ryssland mellan 1995 och 2008 använt mellan 0,9 och 1,3 procent av BNP till forskning och utveckling (FoU).³³ Detta innebär att Ryssland ligger lågt i förhållande till andra länder, t ex Sverige använde 2007 3,7 procent av BNP till forskning.³⁴ Länder som Ryssland i olika avseenden tävlar med ligger också högre: USA 2,6 procent, Kina 1,4 procent, Japan 3,2 procent, Sydkorea 3 procent, Tyskland

²⁹ Sutela, Pekka (2010) *Russia and the Global Economic Crisis*, paper prepared for ICCEES World Congress in Stockholm 23-30 juli 2010.

³⁰ *Ibid.*

³¹ Se vidare *ibid.* och Oxenstierna (2009a) *The Russian Economy 2009: Steep Decline despite Crisis Management*, FOI-R-2853-SE, Stockholm, december, avsnitt 6.

³² Oxenstierna (2009a) *op.cit* avsnitt 7.1.

³³ Mineko (2010a), *Innovatsionnaja napravlennost rskhodov bjudzjeta, materialy obsuzdenija*, presentation 2010-03-03.

³⁴ *Ibid.*

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 9 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

2,5 procent, Frankrike 2 procent. Både Indien och Brasilien, vilka tillsammans med Ryssland och Kina utgör de sk BRIC-länderna, ligger båda under 1 procent, på respektive 0,8 och 0,7 procent.³⁵

Rysk forskning bedrivs främst inom stora statliga institut och är fortfarande företrädesvis statligt finansierad, år 2007 till två tredjedelar.³⁶ Detta står i bjärt kontrast till Kina, USA, Tyskland och Frankrike där större delen av forskningen finansieras från andra källor.³⁷ Mycket forskning sker också inom den militära sfären. Enligt Julian Cooper arbetar fortfarande över hälften av alla forskare inom försvarsindustrin och runt 35-40 procent av FoU kostnaderna har militär inriktning.³⁸ Detta är anmärkningsvärt om man ser till försvarsindustrins svaga förmåga att leverera moderna vapen (se vidare avsnitt 4 om försvarsindustrin).

Skolkovo - ett symboliskt projekt

Regeringens initiering av innovationscentret Skolkovo utanför Moskva är ett storskaligt projekt som i många delar liknar olika skrytprojekt som initierades av det sovjetiska ledarskapet. Den 28 september 2010 undertecknades *Lagen om Skolkovo*³⁹ och ett antal ändringar i andra lagar genomfördes för att garantera Skolkovo speciella förmåner.⁴⁰ Detta innebär att parter som ingår i Skolkovo befrias från vinstskatt och moms upp till en viss brytpunkt. Under 10 år kommer man vidare att befrias från arbetsgivaravgifter och den obligatoriska medicinska försäkringen. Avgiften till pensionsfonden ska vara 14 procent istället för 26 procent. Fram till 1 januari 2014 kan också organisationer och företag som är kopplade till projektet men ligger utanför Skolkovo bli deltagare i projektet och därmed få ovanstående privilegier.⁴¹ Lagen begränsar Skolkovos verksamhet till områdena⁴²

- Energieffektivitet och energibesparing
- Kärnkraftsteknologi
- Rymdteknologi
- Medicinsk teknologi
- Strategiska datorteknologier och mjukvaror

Skolkovo har i budgetförslaget för 2011 fått 15 mrd rubler vilket motsvarar närmare hälften av den finansiering som kommer den ryska Vetenskapsakademien till del.⁴³ Också forskningsfonder som RFFI (Russian Foundation for Fundamental Research),

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Ibid.*

³⁷ *Ibid.*

³⁸ Cooper, Julian (2010a) 'The Innovative Potential of the Russian economy', *Russian Analytical Digest*, 88, 29 november, p. 9.

³⁹ Federalnyj zakon RF ot 28 sentyabrja 2010 N 244-FZ "Ob innovatsionnom tsentre 'Skolkovo'". *Rossiskaja gazeta* 2010-09-30. <http://www.rg.ru/2010/09/30/skolkovo-dok.html>. Hämtad 2010-11-30.

⁴⁰ *Rossiskij nalogovij kurier* 2010-10-04. Hämtad 2010-11-30.

⁴¹ Federalnyj zakon RF ot 28 sentyabrja 2010 N 244-FZ "Ob innovatsionnom tsentre 'Skolkovo'". *Rossiskaja gazeta* 2010-09-30. <http://www.rg.ru/2010/09/30/skolkovo-dok.html>. Hämtad 2010-11-30.

⁴² *Ibid.* Se också Roffey, Roger (2010) *Biotechnology in Russia: Why is it not a Success Story?* FOI-R-2986-SE, april. <http://www2.foi.se/rapp/foir2986.pdf> för utvecklingen inom kemisk och biokemisk industri.

⁴³ Cooper, Julian (2010a) 'The Innovative Potential of the Russian economy', *Russian Analytical Digest*, 88, 29 november, s. 10.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 10 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

RGNF (Russian Foundation for Research in the Humanities), eller "Bortnikfonden" för forskning om småföretag kommer antagligen se sina anslag skurna till förmån för Skolkovo.⁴⁴ Skolkovo är en droppe i havet för att göra Ryssland innovativt. Flera observatörer ser det som en symbol för innovation och man tror att genom Skolkovo får Ryssland ett *Center of Excellence* som kan räknas till andra internationella elitcenter. Skolkovo är ett sätt att marknadsföra det innovativa Ryssland, det är en symbol som Medvedev kan visa upp för internationella och inhemska finansärer.⁴⁵

2.4 Inför 2011

Det viktigaste inriktningsdokumentet för den ekonomiska politiken är presidentens budgettal som ska komma i november två år innan den aktuella budgeten. Budgettalet för 2011 presenterades först 29 juni 2010.⁴⁶ Några av huvudpunkterna i detta tal var fortsatt modernisering; diversifiering av näringslivet; förbättrat innovationsklimat och investeringsklimat; och bättre förutsättningar för småföretag inom branscher som prioriteras av moderniseringsprogrammet, t ex energibesparande teknik och energikonsulttjänster.

Statlig förvaltning minskar med 20 procent

Det mest anmärkningsvärda i talet var förslaget att minska antalet statligt anställda med 20 procent under de närmaste tre åren. Hälften av de besparingar som därmed görs ska tillfalla berörda myndigheter.⁴⁷ Enligt den ryska dagstidningen *Vedomosti* rör det sig om totalt drygt 120 000 anställda och besparingen skulle bli 43 mrd rubel varav berörda myndigheterna får behålla 21,5 mrd rubel.⁴⁸ Samtidigt föreslog presidenten att lönerna bland statligt anställda ska öka. Försvaret och personalen inom övriga säkerhetssektorn ska få löneökningar med 6,5 procent från och med 1 april 2011.⁴⁹

Presidenten noterade också att det ryska pensionssystemet är ohållbart och att man måste finna lösningar på detta. En allt mindre grupp av att förvärvsföra ska försörja en växande grupp pensionärer samtidigt som pensionernas förhållande till lönerna måste förbättras, vilket är en svåröslig ekvation.

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ Se bl a Cooper, Julian (2010a) 'The Innovative Potential of the Russian economy', *Russian Analytical Digest*, 88, 29 November.

⁴⁶ Medvedev (2010a) Bjudzjetnoe poslanie Prezidenta Rossiskoj Federatsii o bjudzjetnoj politike v 2011-2013. Prezident Rossii, www.kremlin.ru/news/8192, 2010-06-29. Hämtad 2010-06-30

⁴⁷ *Ibid.*

⁴⁸ Vedomosti (2010-06-29) Medvedev oglasil bjudzjetnye priorityty.

www.vedomosti.ru/politics/news/2010/06/29/1048632. Hämtad 2011-06-30.

⁴⁹ *Ibid.*

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 11 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

3. Utvecklingen inom försvarssektorn

Försvarsutgifternas andel av BNP kommer enligt Finansministeriets treårsbudget att öka under 2011-2013. Den främsta anledningen verkar vara den modernisering av Försvarsmakten som pågår och behovet att förnya beväpningen inom de Väpnade Styrkorna.⁵⁰ Försvarsindustrin har emellertid svårigheter att leverera materiel som motsvarar Försvarsmaktens krav. Olika skattningar av de ryska försvarsutgifterna 2000-2008 förekommer i litteraturen. FOI-projektet RUFSS har tidigare redogjort för den tidigare utvecklingen av Ryssland försvarsutgifter och förklarat skillnaderna mellan Finansministeriets data och olika skattningar.⁵¹ Vi rekapitulerar utvecklingen under 2000-talet och skillnaden mellan olika skattningar i Box 1. I absoluta tal motsvarade Rysslands försvarsbudget 2008 Frankrikes eller Storbritanniens,⁵² eller 6,8 procent av USAs försvarsbudget.⁵³

Box 1 Försvarsutgifterna 2000-2008 – en rekapitulering

Försvarsutgifterna i den federala budgeten ökade under 2000-2008 i stort sett i takt med den höga BNP-tillväxten på i snitt 7 procent per år. Som resultat uppgick försvarsutgifterna 2008 till ungefär i samma storlek som 1992. Om man utgår från försvarsutgifterna som de definieras i den ryska federal budgeten har försvarsutgifterna belastat ekonomin med i genomsnitt 2,7 procent av BNP mellan 2000 och 2008.

Enligt SIPRIs uppskattningar, rapporterade i Bergstrand (2010), som utgår från en internationell definition av försvarsutgifterna, låg de ryska försvarsutgifternas andel av BNP under 2000-talet på mellan 3,5 och 4,3 procent. Skillnaden i definitionerna är att den ryska definitionen inte inkluderar de militära pensionerna, kostnader för Inrikesministeriets trupper, vissa kostnader för Katastrofministeriet, Säkerhetstjänsterna samt subsidierna till de stängda städerna. Dessa är inkluderade i SIPRIs skattningar. Den bredare definitionen som SIPRI använder ger en BNP-andel för försvarsutgifter som ligger 1-1,5 procentenheter över den ryska BNP-andelen som följer av den smalare definitionen av försvarsutgifter i den federala budgeten.

Källa: Bergstrand, Bengt-Göran (2010) "Economic and Military Expenditures Trends since 1990 for the Russian Federation and for EU and NATO", *FOI Memo*, 3203, May. Oxenstierna, Susanne (2009) *The Russian Economy 2009: Steep Decline despite Crisis Management*, avsnitt 6. Leijonhielm et al. (2009) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – ambitioner och utmaningar 2008*, FOI-R-2707-SE, Stockholm.

3.1 Försvarsutgifterna 2010-2013

Som rapporterades i Oxenstierna (2009a) fick försvarsutgifterna ta en reduktion på ca 10 procent i den reviderade budgeten för 2009, jämfört med den ursprungliga budgeten för 2009. Detta ledde till att deras faktiska ökning jämfört med 2008 blev 12 procent

⁵⁰ Om reformeringen av försvarsmakten och den nya militärdoktrinen se Vendil Pallin (2010a; 2010b).

⁵¹ Oxenstierna, Susanne (2009a) *The Russian Economy 2009: Steep Decline despite Crisis Management*, FOI, Stockholm, FOI-R-2853-SE, December, s.32; Leijonhielm et al. (2009) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – ambitioner och utmaningar 2008*, FOI-R-2707-SE, Stockholm.

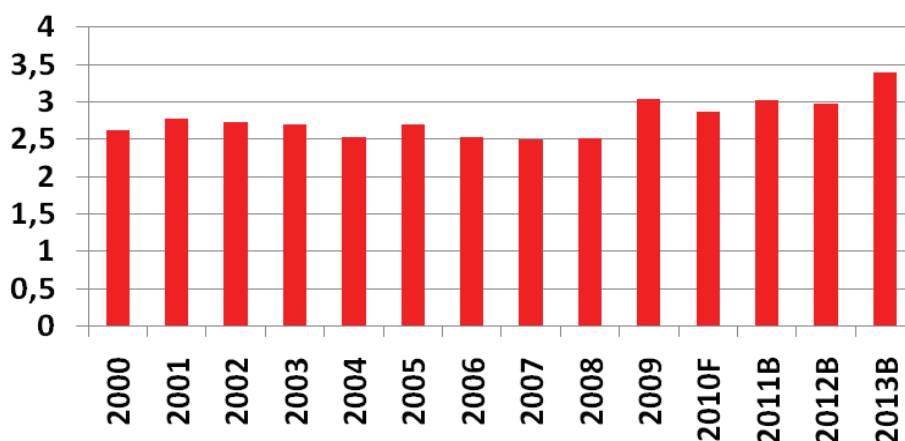
⁵² Bergstrand, Bengt-Göran (2010) "Economic and Military Expenditures Trends since 1990 for the Russian Federation and for EU and NATO", *FOI Memo*, 3203, May, s. 20.

⁵³ Klein, Margarete (2009) "Russia's Military Capabilities. 'Great Power' Ambitions and Reality", *SWP Research Paper*, RP 12, s. 26.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 12 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

istället för ursprungligt budgeterade 24 procent.⁵⁴ Som framgår av Diagram 1 uppgick försvarsutgifterna under 2010 till strax under 3 procent av BNP. Regeringen har för avsikt att öka försvarsutgifternas andel av BNP under de närmaste tre åren. Enligt Finansministeriets treårsbudget kommer försvarsutgifterna att växa snabbare än BNP och andelen av BNP kommer därför att öka från 2,9 procent till 3,4 procent. (Diagram 1)

Diagram 1 Rysslands militärutgifter 2000-2013 som andel av BNP, procent

Källa: Rysslands Finansministerium, citerat i Cooper, Julian (2010c) Military Procurement in Russia, paper prepared for the *Russian Military Development Conference* i Stockholm 4-5 Oct, presentation.

Not: F – prognos; B-budget.

Trots den påtagliga återhämtningen efter 1990-talets låga försvarsanslag och försöken till reformering, har det ryska försvaret under 2000-talet haft svårigheter att modernisera sin materiel och förbättra förhållandena för de Väpnade Styrkorna.⁵⁵ Även om regeringen har dragit ner på de Väpnade Styrkornas storlek har man haft svårighet att finansiera utbildning och rimliga levnadsförhållanden för sina soldater.⁵⁶

Materielanskaffningen

Ökningen av försvarsbudgeten under den kommande treårsperioden är framförallt föranledd av ökade materielinköp då man kraftigt vill öka andelen nya vapen inom de Väpnade Styrkorna. En stor del av försvarsutgifterna ska gå till inköp av Topol-M RS-24 (ryska benämning; NATO SS-27) interkontinentala ballistiska missiler och Bulava,

⁵⁴ *Ibid.*; Smigielski, Robert (2010) "Financial Aspects of Russian Military Reform", *Bulletin*, nr 119, The Polish Institute of International Affairs, September.

⁵⁵ Se vidare Leijonhielm *et al* (2009) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – ambitioner och utmaningar 2008*, FOI-R-2707-SE, Stockholm.

⁵⁶ Zlotan Barany gör en jämförelse mellan kostnaden per soldat i olika länder 2006 och finner att Ryssland då gjorde av med 3 800 USD per soldat och år, Storbritannien 170 000, Tyskland 94 000, Turkiet 12 700 USD, och USA 190 000 USD per soldat och år. Barany, Zlotan (2008) "Resurgent Russia? A Still-Faltering Military", *Policy Review* No 147, www.hoover.org/publications/policy-review/article/5769, s. 7. Hämtad 2011-01-03

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 13 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

ubåtsbaserade R-30 CS5-NX-307 robotar. Vidare prioriteras Su-34 bombplan, Su-35 jaktplan, ubåtar, korvetter och fregatter för Svartahavsflottan och lednings- och informationssystem för de Väpnande Styrkorna.⁵⁷ De beväpningsprogram som Ryssland har haft sedan slutet av 1990-talet har emellertid haft svårigheter att nå önskade resultat dels på grund av begränsad finansiering dels på grund av att försvarsindustrin inte förmår leverera. Dessutom har upphandlingssystemet varit ineffektivt och korrumperat.⁵⁸

Tabell 1 Försvarsministeriets materialanskaffningsbudget i 2010-2013, mrd rubel och mrd USD

	2010	2011	2012	2013
Materielanskaffning i mrd RUR	487	574	726	1 160
Materielanskaffning i mrd USD	16,3	19,2	24,3	38,8
Årlig förändring, %		17,9	26,5	59,8

Källa: Rianovosti 2010-10-12 "Russia reveals detailed data on defence spending until 2013", http://en.rian.ru/military_news/20101012/160919044.html. Hämtad 2010-10-13.

Tabell 1 beskriver den kraftiga ökningen av materielanskaffningen som planeras under 2011-2013. Materialanskaffningen kommer att växa snabbare än de totala försvarsutgifterna (och därmed också snabbare än BNP).

3.2 De statliga beväpningsprogrammen

Produktion av materiel till de Väpnande Styrkorna styrs av de statliga beväpningsprogrammen (på ryska *gosudarstvennaja programma vooruzhenija* med förkortningen GPV) som utarbetas för 10-års perioder. Precisa mål sätts för de första fem åren och för de kommande anges målen mer summariskt. Målen fastställs inte i lag (som de sovjetiska års- och femårsplanerna) och är inte obligatoriska utan indikativa. Tanken är att ge ett ramverk för de årliga statliga materielupphandlingarna. Likväl är beväpningsprogrammen mycket detaljerade. Beväpningsprogrammet-2010 bestod av 12 volymer och ytterligare 31 volymer med tekniska specifikationer.⁵⁹

Beväpningsprogrammen uppdateras vart femte år. Prioriteringarna i programmen bygger på *Konceptet för militär teknisk utveckling* som utgår från den gällande *Militärdoktrinen*. Beväpningsprogrammen täcker all materielupphandling och FoU för Försvarsministeriet och alla övriga kraftstrukturer (Inrikesministeriet, Katastrofministeriet⁶⁰, de federala säkerhetstjänsterna, Kriminalvården, Gosnarkom, Rosatom, Gosspetsstroj).⁶¹ Beväpningsprogrammen anger vilka vapen och övrig materiel som ska produceras och utvecklas, vilken volym som ska produceras, årliga produktionsmål för de första fem åren samt den FoU som ska genomföras för att utveckla ny materiel och för att modernisera existerande materiel.

⁵⁷ *Ibid.*

⁵⁸ Oxenstierna, Susanne (2009b) *Russia in perspective*, FOI—2774—SE, June, s. 17.

⁵⁹ Cooper, Julian (2010c) *Military Procurement in Russia*, paper prepared for the Russian Military Development Conference in Stockholm 4-5 October 2010, presentation.

⁶⁰ Kan även översättas som Ministeriet för katastrofsituationer, ansvarigt t ex vid översvämningar och skogsbränder.

⁶¹ *Ibid.*

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 14 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

Beväpningsprogrammen är en del av den långsiktiga ekonomiska planeringen och baseras på de officiella långsiktiga ekonomiska prognoser som Ekonomiministeriet regelbundet producerar. Finansministeriet sätter budgetmålen som säger hur stor del av BNP som kommer att användas till försvaret samt hur stor del av budgeten som försvarsutgifterna får utgöra.⁶²

Beväpningsprogrammen-2005 och -2010

Det första beväpningsprogrammet efter Sovjetunionens fall var Beväpningsprogrammet -2005 som antogs 1996. På grund av orealistiska ekonomiska prognoser samt antagande om att försvarsandelen i BNP skulle kunna öka från knappt 3 till över 5 procent, misslyckades detta program. Finansieringen blev bara 23 procent av den förväntade nivån under perioden 1996-2000.⁶³ Nästa beväpningsprogram, Beväpningsprogrammet-2010, antogs 2002 och var mer realistiskt. Försvarsutgifterna skulle öka från 2,6 till 3,5 procent av BNP upp till 2006. Försvarsministeriet fick dock inte de begärda 2 500 mrd rubler utan endast 2 100 mrd rubler, varav hälften skulle komma från en extra budgetfond för vapenexportsinkomster.⁶⁴ Rysk lagstiftning tillåter dock inte att försvarsutgifter finansieras av extra budgetfonder, vilket ledde till att endast drygt hälften av finansieringen av programmet materialiserades. Tabellerna 2 och 3 sammanfattar dessa program och visar skillnaden mellan ambition och resultat. (Tabell 2; Tabell 3)

Tabell 2 Ryska beväpningsprogram (GPV) 2005-2020 mrd rubler och procent

	GPV- 1996-2005	GPV- 2010 2002 - 2010	GPV-2015 2007-2015	GPV-2020 2011-2020
Startår Antaget av regeringen	1994 Nov 1996	2000 20 Jan 2002	Sent 2003 14 Oct 2006	2008 2010?
Begärd finansiering, mrd rubler		2 500	10 000	36,000
Finansministeriets tak, mrd rubler				13,000
Godkänd finansiering, mrd rubler		1 000*	4 939	22,500
Varav MOD, mrd rubler			4 000+ (81.0%)	19 000 (84.4%)
Andel nya vapen hos de Väpnade styrkorna vid slutpkt, procent		MOD goal 50 2010 35	2015 45	2015 30 2020 70
Uppfyllnad av program, procent	23	85+	96 **	

Källa: Cooper, Julian (2010b) Military Procurement in Russia, paper prepared at the conference Russian Military Development in Stockholm 4-5 October 2010. Forthcoming McDermott, Nygren and Vendil Pallin (2011) *Russian Military Development*, Routledge.

* Till detta kommer äskande på 1 100 mrd rubel från en extra budget fond (se ftn 61) som inte tillstyrktes; ** tom 2009

Det pågående Beväpningsprogrammet-2015 antogs 2006. Det vill ge de Väpnade Styrkorna ny materiel och säger att 45 procent av materielen ska vara ny 2015.

⁶² *Ibid.*

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ *Ibid.* En extra budget fond (extra-budgetary fund/transactions) är en fond för statliga transaktioner som ligger utanför den årliga budgeten. OECD Glossary of statistical terms, <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=7292>. Hämtad 2011-02-14.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 15 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

Tania Yazbeck vid Defence R&D Canada gjorde en studie 2010⁶⁵ av hur stor del av den ryska försvarsbudgeten som måste gå till materialinköp för att man ska kunna uppfylla Beväpningsprogrammet-2015 som behöver 5 trillioner rubler för att realiseras (Tabell 2). Under antagandet att 2,7 procent av BNP går till försvarsutgifter och att ca en tredjedel av försvarsbudgeten går till materielinköp finner hon att finansieringen blir otillräcklig. Men även under antagandet att försvaret skulle få så mycket som 3.5-4 procent av BNP (ett mer realistiskt antagande med tanke på den nuvarande höjningen 2011-2013) och att BNP-tillväxten skulle ligga på 6,5 procent skulle finansieringen inte räcka. Hon finner dock att finansieringen skulle bli tillräcklig även under antaganden om ca 3 procentig tillväxt i BNP och att beväpningsprogrammet skulle kunna fullföljas om man utsträckte tiden till 2020.⁶⁶

Tabell 3 Planerade materielinköp och uppfyllnadsgrad - Mål/Utfall i antal enheter

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>Missil- och rymndsystem</i>							
'Topol'-M/'Yars' ICBMs	6/6	7/4	3/6	5/7	/11	10/9	10-12/
'Sineva' SLBM			4/0	12/10	/6	4/4	c.16/
S-400 luftförsvarssystem		6/0	1/0	1/1	/0	/1	5/
Raketavfyrningsramper	4/	6/5	12/12	4/7	7/7	7/7	
Satelliter	6/	9/9	6/6	4/4	7/6	6/8	11/
<i>Flyg</i>							
Tu-160 strategiska bombplan		1/0	1/0	1/0	1/1		
Su-34 attack/bombomplan			2/0	6/2	5/1	2/2	6/
Mig-29 jaktplan						/31*	3 ^a /
Yak-130 skolflygplan				4/0	4/0	/2	9/
Mi-28N helikoptrar	1/0	4/0	/0	5/0	/4	/10	12/
Ka-50/52 helikoptrar		2/0	/1	4/1	/1	/4	3/
<i>Markstridskrafter</i>							
T-90 stridsvagn	14/14	17/17	31/31	31/25	62/62	62/62	63/
BTR-80 APC infanterifordon		/92	/125	/90	/155	/	120/
BMP infanterifordon	/4		/40+	/31	30/31	/41	60/
Trucks	3000/		3770/	/4000	/4500	/4000	
<i>Marinen</i>							
Kärnreaktor drivna ubåtar	/0	/0	/0	/0	/0	1?/1	2/
Diesel-elektriska ubåtar	1/0	1/0	1/0	1/0	2?/1	1/0	1/1
Korvetter					/1		1/0
Minsvepare	1/0					/1	

Källa: Cooper, Julian (2010b) Military Procurement in Russia, paper prepared at the conference Russian Military Development in Stockholm 4-5 October 2010. Forthcoming McDermott, Nygren and Vendil Pallin (2011) *Russian Military Development*, Routledge.

* 31 MiG-29 jaktplan som byggdes för Algeriet men inte godkändes av kunden. Försvarsministeriet köpte då in planen.

Utarbetandet av Beväpningsprogrammet-2020 påbörjades 2008. Det baserades på Ekonomiministeriets scenario *Ryssland 2020* som gör ett antagande om 7 procent årlig tillväxt i ekonomin fram till 2020. Georgienkriget i augusti 2008 underströk vikten av att de väpnande styrkorna tillförs bättre och modernare materiel. I februari 2008 meddelade Putin att programmet skulle ge de väpnande styrkorna 30 procent ny materiel fram till 2015 (jmf med att ny materiel 2009 utgjorde 10 procent enligt

⁶⁵ Yazbeck, Tania (2010) *The Russian Economy and resources Available for Military Reform and Equipment Modernization*, Defence R&D Canada Centre for Operational Analysis, September.

⁶⁶ *Ibid.*

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 16 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

Serdjukov), och att ny materiel skulle utgöra 70 procent av beväpningen 2020. Detta skulle kräva att förnyelse av beväpningen sker med 7-10 procent per år istället för nuvarande 2 procent.⁶⁷

3.3 Materielanskaffningens organisation och utveckling

Ansvaret för den årliga upphandlingen av materiel låg fram till 2007 hos Ekonomiministeriet. Då flyttades ansvaret till den Militärindustriella Kommissionen som i samband med detta övertog personal från Ekonomiministeriet. Vid sidan av denna kommission finns Rosoboronzakas, en federal myndighet kopplad till Försvarsministeriet, vars uppgift är att kontrollera att materielupphandlingen fungerar korrekt. Rosoboronzakas har med tiden alltmer utvecklats till en myndighet som ska motverka korruption inom försvarssektorn.⁶⁸

Den myndighet som är ansvarig för själva upphandlingen är Rosoboronpostavka som bildades 2008. Detta är en civil myndighet som ska sköta all upphandling åt Försvarsministeriet och andra ministerier. Rosoboronpostavka har haft allehanda uppstartsproblem och år 2010 kontrollerade man bara 2 procent av all upphandling. Då skedde en omorganisation och Försvarsministeriet och Presidenten ska hädanefter kontrollera Rosoboronpostavkas verksamhet.⁶⁹

Den statliga materielupphandlingen täcks av *Lagen om statliga hemligheter* och uppgifter om den årliga upphandlingen och dess beståndsdelar tillhör den klassificerade delen av den federala budgeten. Bristen på transparens leder till att olika forskare lägger ihop uppgifter från olika källor och gör egna uppskattningar.⁷⁰ Följaktligen kan olika siffror förekomma i litteraturen. Diagram 2 beskriver utvecklingen av Försvarsministeriets materielanskaffning inklusive reparationer och modernisering som procent av försvarsbudgeten 2000-2013.

Trots problemen med organisationen runt materielanskaffningen har, som kan konstateras i Tabell 2, Försvarsministeriets materialanskaffning ökat kraftigt sedan mitten av 2000-talet. Under 2011-2013 kommer materielanskaffningen ytterligare öka. Andelen av försvarsbudgeten som går till FoU kommer att falla från 22 procent 2010 till 16 procent 2013 enligt Försvarsutskottets ordförande Viktor Zavarzin.⁷¹ Andelen av budgeten som används för modernisering av befintliga vapen kommer att minska till 13-15 procent av försvarsbudgeten under perioden fram till 2013.⁷² Man kan även förvänta sig neddragningar på posterna som rör reparationer och underhåll och

⁶⁷ Cooper, Julian (2010c) Military Procurement in Russia, paper prepared for the *Russian Military Development* Conference in Stockholm 4-5 October 2010, presentation.

⁶⁸ Cooper, Julian (2010b) Military Procurement in Russia, paper prepared for the Russian Military Development Conference in Stockholm 4-5 October 2010, pp. 9-10. Forthcoming in McDermott, Nygren, Vendil Pallin (2011), *Russian Military Development*, Routledge.

⁶⁹ *Ibid.* s. 10-12

⁷⁰ Se vidare Oxenstierna 2009a & Cooper (2010b & 2010d)

⁷¹ Rianovosti 2010-10-12 "Russia reveals detailed data on defence spending until 2013", http://en.rian.ru/military_news/20101012/160919044.html. Hämtad 2010-10-13.

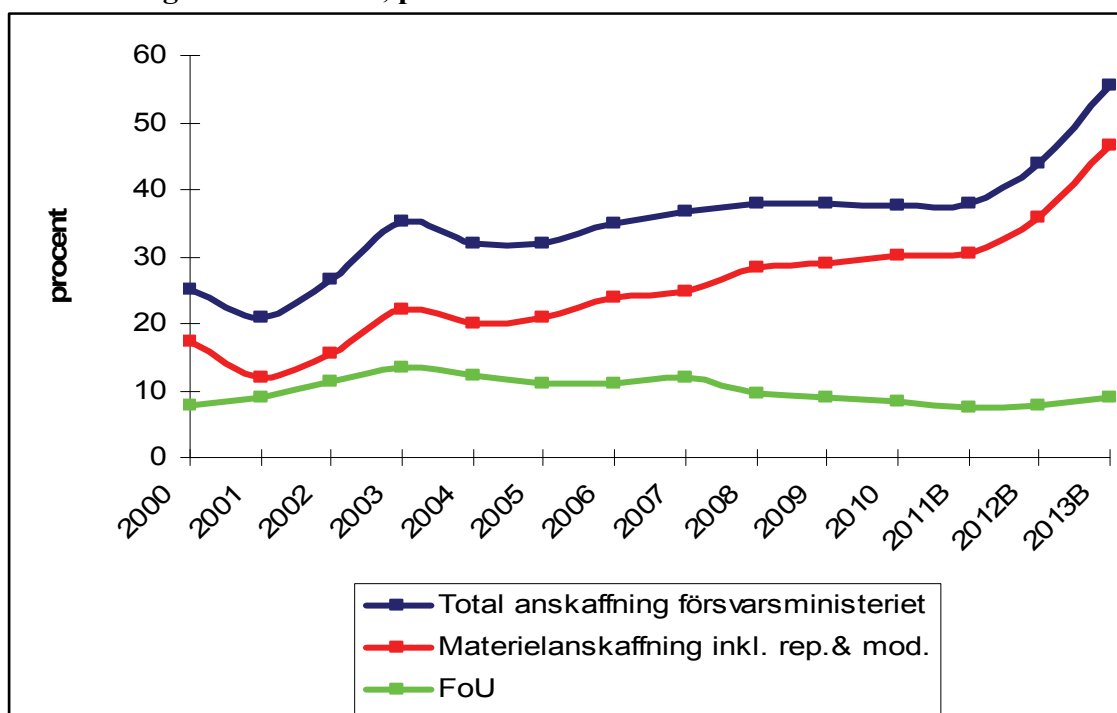
⁷² *Ibid.*

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 17 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

mobiliseringsförberedelser. Dessa utgiftsposter hörde till dem som fick kraftiga neddragningar, med 15 respektive 30, procent då försvarsbudgeten drogs ned 2009.⁷³

Trots problemen med organisationen runt materielanskaffningen har, som kan konstateras i Tabell 2, Försvarsministeriets materielanskaffning ökat kraftigt sedan mitten av 2000-talet. Under 2011-2013 kommer materielanskaffningen ytterliggare öka. Diagram 2 visar att materielanskaffningens andel av försvarsbudgeten förväntas öka från knappt 20 procent till ca 40 procent mellan 2000-2013, samtidigt som FoUs andel sjunker. Andelen av försvarsbudgeten som går till FoU kommer att falla från 22 procent 2010 till 16 procent 2013 enligt Försvarsutskottets ordförande Viktor Zavarzin.⁷⁴ Andelen av budgeten som används för modernisering av befintliga vapen kommer att minska till 13-15 procent av försvarsbudgeten under perioden fram till 2013.⁷⁵ Man kan även förvänta sig neddragningar på posterna som rör reparationer och underhåll och mobiliseringsförberedelser. Dessa utgiftsposter hörde till dem som fick kraftiga neddragningar, med 15 respektive 30, procent då försvarsbudgeten drogs ned 2009.⁷⁶

Diagram 2 Försvarsministeriets materielanskaffning som andel av försvarsbudgeten 2000-2013, procent

Källa: Annex Tabell A2

⁷³ Smigielski, Robert (2010) "Financial Aspects of Russian Military Reform", *Bulletin*, No 119, The Polish Institute of International Affairs, September

⁷⁴ Rianovosti 2010-10-12 "Russia reveals detailed data on defence spending until 2013", http://en.rian.ru/military_news/20101012/160919044.html. Hämtad 2010-10-13.

⁷⁵ *Ibid.*

⁷⁶ Smigielski, Robert (2010) "Financial Aspects of Russian Military Reform", *Bulletin*, No 119, The Polish Institute of International Affairs, September

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 18 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

Det kan ifrågasättas om försvarsutgifterna kommer att användas mer effektivt om inte materielanskaffningen och upphandlingen blir mer transparent. Så länge försvarsbudgeten omgärdas av sekretess är det svårt ens för de ryska myndigheterna och Duman att bedriva effektiv statlig kontroll. Allmänheten har ingen insyn.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 19 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

4. Försvarsindustrin och vapenexporten

Försvarsindustrin består fortfarande av ca 1 700 företag och har 1,5 miljoner anställda.⁷⁷ År 2007 var bara 37 procent av företagen lönsamma och 23 procent var konkursmässiga.⁷⁸ Det försvarsindustriella komplexet fick i krispaketet 2009 statsstöd på 1,5 mrd dollar.⁷⁹ Med sina företag och sina anställda är försvarsindustrin en stark lobbykraft och det är uppenbart att under 2000-talet har styrkeförhållandena mellan militären och försvarsindustrin varit till försvarsindustrins fördel. Försvarsindustrin har trots att den fått tillgång till mer resurser inte kunnat leverera den materiel som den ryska militären behöver och som Margarete Klein vid SWP konstaterar: ”De Väpnande Styrkorna är utrustade med vad försvarsindustrin förmår producera snarare än med vad de behöver”.⁸⁰

Inom det försvarsindustriella komplexet finns den statliga korporationen Rosteknologija som tillkommit för att koncentrera företag som sysslar med vapenexport. Olika källor rapporterar att Rosteknologija 2009 bestod av 440 företag.⁸¹ Av dessa är 278, eller 63 procent, ”strategiska”, dvs statsägda med restriktioner som i stort sett utesluter utländskt ägande, och 20 är företag som är helt avgörande för de städer de finns i sk *monogady* (se ovan avsnitt 2). Samma år hade Rosteknologija skulder på 625 mrd rubler. En tredjedel av Rosteknologijas företag är konkursmässiga. Under 2009 planerades Rosteknologija erhålla 100 mrd rubel från staten för att betala av skulderna.⁸²

4.1 Vapenexporten

Trots att försvarsindustrin dras med stora problem och varit beroende av stora subventioner från staten har Ryssland hävdad sig väl vad gäller vapenexporten.⁸³ År 2010 uppgick vapenexporten till rekordhöga 10 mrd dollar, vilket utgör en ökning med 15 procent jämfört med 2009 då exporten låg på 8,5 mrd dollar.⁸⁴ Sedan 2007 går i stort sett hela Rysslands vapenexport via Rosoboronexport. Under 2009 var denna andel 87 procent.⁸⁵ Som framgår av Diagram 3 så har vapenexportens andel i totala exporten

⁷⁷ Klein, Margarete (2009) ”Russia’s Military Capabilities. ‘Great Power’ Ambitions and Reality”, *SWP Research Paper*, RP 12, s. 29.

⁷⁸ *Ibid.* s. 29.

⁷⁹ Klein, Margarete (2009) ”Russia’s Military Capabilities. ‘Great Power’ Ambitions and Reality”, *SWP Research Paper*, RP 12, s. 29

⁸⁰ *Ibid.*

⁸¹ Blank, Stephen (2010) A Work in Progress? Russian defence Industry and the Unending Crisis of the Russian State, paper presented at the conference Russian Military Development in Stockholm 4-5 October, s. 4. Forthcomming in McDemott, Nygren and Vendil Pallin (2011) *Russian Military Development*, Routledge.

⁸² *Ibid.*

⁸³ Men även vapenexporten har haft bakslag. Algeriet återlämnade 2009 34 MiG-29 jaktplan med argumentet att de hade byggts med begagnade och tom rostiga komponenter. Planen togs tillbaka och överfördes till det ryska flygvapnet.

⁸⁴ Rianovosti (20101028) Russia’s arms exports to reach record \$10 bln in 2010.

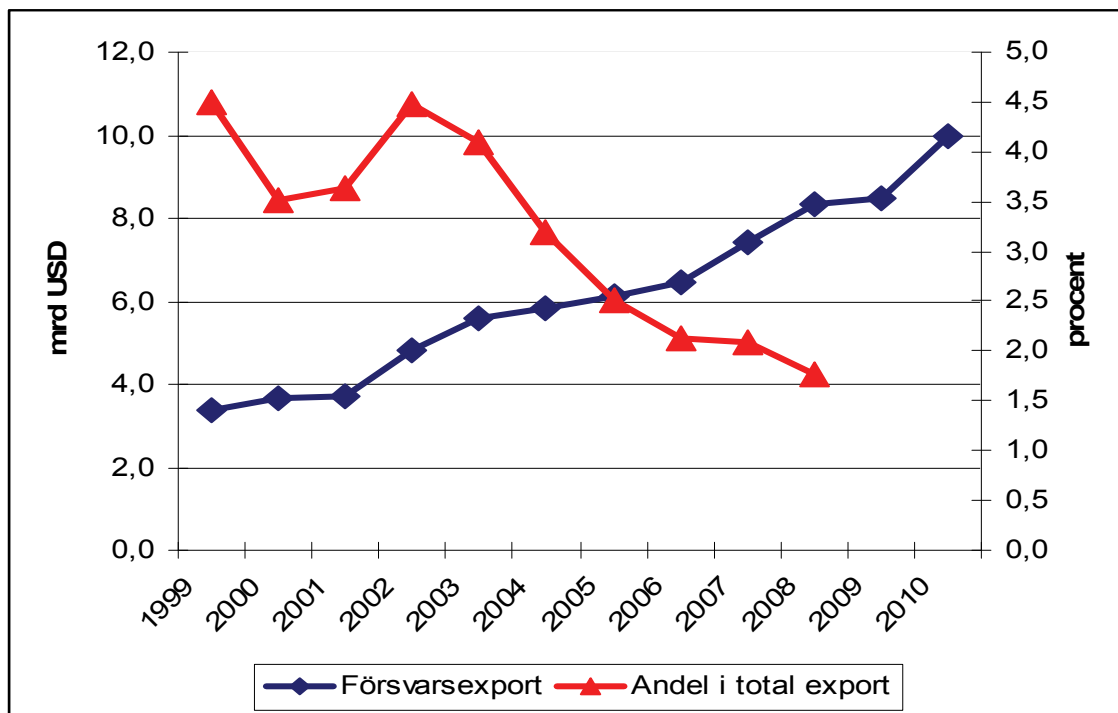
http://en.rian.ru/military_news/20101028/161115404.html

⁸⁵ *Ibid.*

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 20 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

minskat under 2000-talet från drygt 4,5 procent till runt 2 procent. Främsta anledningen till detta är att den ryska exporten till allt större del har bestått av andra varor, t ex olja och gas.⁸⁶ (Diagram 3)

Diagram 3 Rysk vapenexport och andel av total export 2000-2010, mrd USD och procent

Källa: Annex, tabell A3

Andelen export i försvarsföretagens intäkter varierar. Även bland de tolv bästa exportföretagen 2009 utgör exporten hos vissa företag endast 10 procent av intäkterna medan den hos andra utgör över 50 procent (Tabell 5).

Det försvarsindustriella komplexet producerar också i hög grad civila varor. Denna produktion drabbades hårt under krisen 2009.⁸⁷ Som kan konstateras i Tabell 5 så varierar andelen civila varor i de totala intäkterna kraftigt mellan olika företag. Under första halvåret 2010 rapporteras andelen civil produktion inom den konventionella vapenindustrin, ammunition, kemiska produkter, missil, rymd, radio och elektronikindustrin. Den civila produktionen minskade inom flyg och skeppsbyggnad.⁸⁸

De länder som Ryssland exporterar vapen till är traditionellt sådana som NATO länderna inte exporterar till. Diagram 4 visar att de största exportländerna är Indien, Kina, Algeriet, Syrien, Venezuela och Vietnam. Som framgår av Diagram 4 minskade Kinas andel avsevärt mellan 2009 och 2010. (Diagram 4)

⁸⁶ Kalinina, Natalia & Vadim Kuzyulin (2010) "Russia's Defence Industry: Feet of Clay", *Security Index: A Russian Journal on International Security*, 16:1, s. 4, www.informaworld.com/smpp/section?content=a919916074&fulltext. Hämtad 2011-01-17.

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ *Ibid.* s. 9

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 21 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

Tabell 5 Försvarsindustrins tolv största exportföretag 2009

Företag	Intäkter 2009	% export	% civil prod	antal
	mIn USD	i intäkterna	i intäkterna	anställda
Almaz-Antei Air Defense Concern	3 254,8	49	11	90 411
United Aircraft Corp.	2 707,8	61	25	97 500
Tactical Missiles Corp.	908,6	37	8	21 200
Russian Helicopters	811,7	39	55	-
Uralvagonzavod	799,5	56	30	30 493
United Engine Corp.	683,0	30	70	73 725
Sevmasj	533,0	10	20	26 951
Saljut Engine Building Co.	493,4	65	5	12 214
NPOmash Corp.	342,8	40	5	-
Zvezdotjka skeppsvarv	243,5	10	20	-
Degtjarev	232,9	33	10	10 650
Admiralitetetsvarvet	184,2	50	10	-

Källa: CAST (2010) "Ranking of Top Defence Companies in 2009", *Moscow Defence Brief*, 3, <http://mdb.cast.ru/mdb/3-2010/item1/article1/?form=print>. Hämtad 2010-12-21.

4.2 Är samarbete med väst en lösning?

Efter månader av spekulationer efter att ett franskt fartyg av Mistralklass uppenbarat sig i S:t Petersburg sommaren 2010, kom beskedet från Presidenten den 24 december 2010 att Ryssland ska köpa in det franska amfibieoperationsfartyget Mistral.

Förvarsministeriet gjorde en upphandling där konsortiet med det franska företaget DCNS och ryska OSK Unified Shipbuilding Corporation vann. Ryssland förväntas köpa fyra skepp varav de två första ska byggas i Frankrike på STX-varvet i Saint-Nazair. De två första fartygen beräknas kosta Ryssland 1,3 mrd Euro.⁸⁹ De två följande skeppen ska byggas i Ryssland och för detta ändamål byggs ett nytt varv på ön Kotilin i närheten av S:t Petersburg. Varvet kommer att vara en del av Admiralitetetsvarvet.⁹⁰ Mistral har kapacitet att bära 500 man, 16 helikoptrar och ett 70-tal pansarfordon inklusive 13 stridsvagnar.⁹¹

Inköpet av amfibieoperationsfartyget Mistral tyder på att den ryska militären har tröttnat på att vänta på att rysk försvarsindustri ska komma ikapp sina västliga konkurrenter på egen hand. I väst hanteras såväl civila projekt som militära satsningar genom samarbete och eventuellt ser vi här ett trendbrott. Ryssland har också visat intresse för samarbete med andra länder. Samarbete mellan italienska Iveco Defence Vehicles om 1 000 M65 pansarterrängbilar (LMV) är ett exempel på hur ryssarna väljer utländska produkter

⁸⁹ Vedomosti (2010-12-27) "Frantsusy pridut morem", www.vedomosti.ru/newspaper/print/27/252510. Hämtad 2011-01-14.

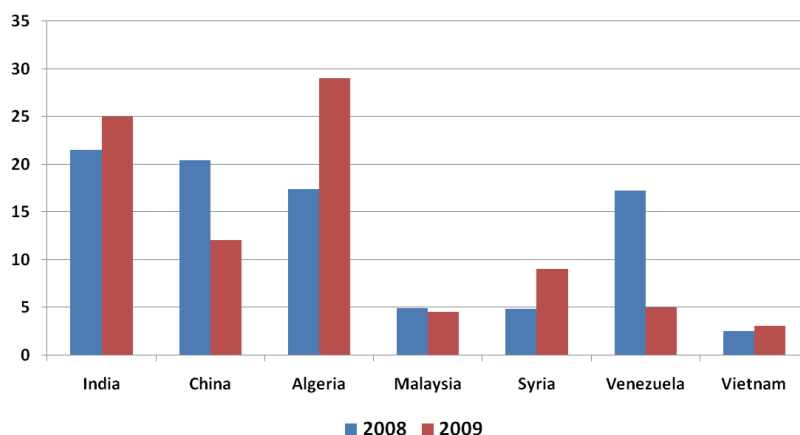
⁹⁰ Moscow Times (2011-01-13) "Mistral Construction in Russia, But not by Pugachev", www.themoscowtimes.com/business/article/mistral-construction-in-russia. Hämtad 2011-11-14.

⁹¹ *Ibid.*

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 22 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

framför de egna.⁹² I början av 2009 beställde Försvarsministeriet obemannade luftfarkoster (UAV) från Israel.⁹³

Diagram 4 Länder som Ryssland exporterar vapen till 2008 och 2009, miljoner USD

Källa: Cooper, Julian (2010d) Russia and the Global Economic Crisis – the Security Dimension, presentation för ICCEES World Conference i Stockholm 26-31 juli, 2010.

Den ryska försvarsindustrin står följaktligen inför en lång rad svåra utmaningar. Kraven från dess främsta kund hårdnar och kunden visar nu att man är beredd att handla med väst för att få det man vill ha. Orsakerna är många:

- Ryssland ligger efter med försvarsrelaterad FoU. Man har i princip förlitat sig på samma teknologi de senaste 20 åren.
- Försvarsindustrin är finansiellt svag. Omkring en tredjedel av företagen är konkursmässiga.
- Statsägda korporationer är inte en effektiv ägandeform och har framförallt lett till högre priser på materiel för beställaren, Försvarsministeriet.
- På grund av att man inte har lyckats omstrukturera och göra sektorn mer attraktiv är såväl kapitalstock som arbetsstyrka föråldrad. Omkring 70 procent av kapitalstocken är avskrivnen och medelåldern hos arbetsstyrkan är 55 år.⁹⁴

De ryska försvarsföretagen är ofta gigantiska i termer av arbetskraft. Som framgår av Tabell 5 har de högst rankade exportföretagen över 90 000 anställda och runt 20 000 är inte ovanligt bland de andra. De är dock fortfarande små termer av produktion och försäljning jämfört med sina västliga konkurrenter i. BAE Systems, Finmeccanica, EADS och Thales har alla en försäljning som är mer än dubbelt så hög som en av

⁹² DefPro (2010) "Russia in Talks with Italy on Purchase of 1,000 Iveco LMV vehicles", www.defpro.com/daily/details/506. Hämtad 2010-03-17.

⁹³ Klein, Margarete (2009) "Russia's Military Capabilities. 'Great Power' Ambitions and Reality", *SWP Research Paper*, RP 12, p. 29.

⁹⁴ Carne, Keith & Artur Usanov (2010) "Role of High-Technology Industries" in Åslund, Guriev and Kuchins (eds.) *Russia after the Global Economic Crisis*, Peterson Institute for International Economics, Center for Strategic and International Studies, New Economic School, Washington, DC, June, s. 122.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 23 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

Rysslands största vapenleverantörer, Almaz-Antei.⁹⁵ De västliga företagen har således en helt annan lönsamhet och finansiell bas för att företa stora investeringar i framtida teknologi. De västliga företagen samarbetar vad gäller komponenter och design vilket gör att de kan ta hem effektivitetsvinster. Privat ägande ställer också höga lönsamhetskrav.

---

⁹⁵ *Ibid.*

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 24 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

5. Slutord

Rysslands ekonomi har återhämtat sig efter krisen och BNP växer med 3,8-4,2 procent. Inflationen håller sig fortfarande på ensiffrig nivå men den blev något högre 2010 än förväntat pga torkan som påverkade matpriserna. Arbetslösheten ligger under 8 procent, främst genom att stora subventioner till näringslivet kvarstår. Större vikt har dock lagts vid arbetsmarknadspolitiska åtgärder och att underlätta för småföretag.

Militärreformen och förnyad materiel för de Väpnande Styrkorna har hög prioritet i budgeten vid sidan av subventionerna till näringslivet och sociala åtaganden. Under 2011-2013 planeras försvarsutgifterna öka från 2,9 till 3,4 procent av BNP. Den främsta orsaken till denna prioritering verkar vara att man vill uppfylla Beväpningsprogrammen till 2015 och 2020. Målet är att 2015 ska 30 procent (reducerat från 45 procent) av de Väpnade Styrkornas materiel vara ny och 2020, 70 procent. Det är tveksamt om dessa mål kommer att nås men tydligt är att materielanskaffningen tar en allt större del av försvarsbudgeten och verkar ha prioritet. Detta kan leda till att annat inom försvaret får dras ned ytterligare, t ex underhållet, mobiliseringskapaciteten och övningsverksamheten.

Försvarsindustrin lever kvar i en sovjetisk struktur och har pga av år av subventioner inte anpassat sig till verkligheten. Organisationen för den statliga upphandlingen av vapen och annan materiel har utsatts för en mängd omorganisationer men man har ändå inte fått bukt med korruptionen. Materielanskaffningen omfattas av sekretess och utan att tillräcklig insyn beviljas ens de statliga kontrollorganen är det tveksamt om den kan effektiviseras. Transparens, som är det viktigaste medlet mot ineffektivitet och korruption i statsförvaltningen, är fortfarande en stor bristvara i Ryssland.

Trots dålig förmåga att tillfredställa den inhemska efterfrågan har rysk vapenindustri hävdats sig bra på de internationella marknaderna. Man är andra land i världen efter USA vad gäller vapenexport. Vapenexportens andel av den totala ryska exporten har sjunkit från 4 procent i början av 2000-talet till nuvarande runt 2 procent och uppgick 2010 till över 10 mrd USD. Ryssland exporterar företrädesvis till länder som NATO inte exporterar till.

På julafton 2010 tillkännagavs att Ryssland kommer att köpa fyra franska amfibieoperationsfartyg av typen Mistral. Har den ryska militären gett upp vad gäller den egna industrins förmåga att producera modern materiel? Ryssland samarbetar också med Italien vad gäller pansarterrängbilar (LMV) och med Israel rörande obemannade luftfarkoster (UAV).

Om de internationella upphandlingarna utgör ett trendbrott från den traditionella sovjet-ryska självförsörjningsmodellen finns det större hopp om de Väpnande Styrkornas materiel. Genom internationellt samarbete har ryssarna helt andra möjligheter att förnya sin materiel så den motsvarar 2010-talets krav. Samarbete med utlandet förbättrar prognosen att närma sig beväpningsmålen.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 25 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

Att försvarsutgifterna ökar är således inte ett tillräckligt villkor för att försvarsindustrin i sin nuvarande form ska bestå eller att beväpningsmålen kan uppnås. Den största kunden, Försvarsministeriet, har visat att man kan vända sig till utländska konkurrenter. Det krävs rationaliseringar, tekniköverföring och ökad produktivitet om försvarsindustrin ska komma i kapp.

Regeringen kan besluta att fortsätta stödja rysk försvarsindustri pga dess viktiga sociala roll, dvs som arrangör av "beredskapsarbeten" för 1,5 miljoner människor som behöver en utkomst. Men vill man även fortsättningsvis kunna handla rysk materiel krävs andra ägandeformer som sätter lönsamhet och kvalitet framför den sovjetiska förkärleken för sekretess. Samarbete med utländska företag är antagligen nödvändigt om inte teknikgapet ska öka.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 26 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

Litteraturförteckning

- Balzer, Harley & Maria Repnikova (2010) "Chinese Migration to Russia", *Post-Soviet Affairs*, 26:1; Jan-March.
- Barany, Zlotan (2008) "Resurgent Russia? A Still-Faltering Military", *Policy Review* No 147, www.hoover.org/publications/policy-review/article/5769. Hämtad 2011-01-03
- Bergstrand, Bengt-Göran (2010) "Economic and Military Expenditures Trends since 1990 for the Russian Federation and for EU and NATO", *FOI Memo* 3203, May. http://www.foi.se/upload/RUFS/Memo%203203%20Russia-EU-NATO_Military_Expenditures.pdf
- Blank, Stephen (2010) A Work in Progress? Russian Defence Industry and the Unending Crisis of the Russian State, paper presented at the conference Russian Military Development in Stockholm 4-5 October. Forthcoming in McDermott, Nygren and Vendil Pallin (2011) *Russian Military Development*, Routledge.
- Carne, Keith & Artur Usanov (2010) "Role of High-Technology Industries" in Åslund, Guriev and Kuchins (red.) *Russia after the Global Economic Crisis*, Peterson Institute for International Economics, Center for Strategic and International Studies, New Economic School, Washington, DC, June.
- Cooper, Julian (2010a) "The Innovative Potential of the Russian Economy", *Russian Analytical Digest*, 88, 29 November.
- Cooper, Julian (2010b) Military Procurement in Russia, paper prepared at the conference Russian Military Development in Stockholm 4-5 October 2010. Forthcoming McDermott, Nygren and Vendil Pallin (2011) *Russian Military Development*, Routledge.
- Cooper, Julian (2010c) Military Procurement in Russia, paper prepared for the Russian Military Development Conference in Stockholm 4-5 October 2010, presentation.
- Cooper, Julian (2010d) Russia and the Global Economic Crisis – the Security Dimension, presentation for ICCEES world conference I Stockholm 26-31 juli, 2010.
- DefPro (2010) "Russia in Talks with Italy on Purchase of 1,000 Iveco LMV vehicles", www.defpro.com/daily/details/506. Hämtad 2010-03-17.
- Federalnyj zakon RF ot 28 sentjabrja 2010 N 244-FZ "Ob innovatsionnom tsentre 'Skolkovo'". *Rossiskaja gazeta* 2010-09-30. <http://www.rg.ru/2010/09/30/skolkovo-dok.html>. Hämtad 2010-11-30.
- IMF (2010) Statement by IMF Mission to Russia. Press release, 9 December, www.imf.org/external/np/sec/pr/2010/pr10480.htm
- Kalinina, Natalia & Vadim Kuzjulin (2010) "Russia's Defence Industry: Feet of Clay", *Security Index: A Russian Journal on International Security*, 16:1, p. 4, www.informaworld.com/smpp/section?content=a919916074&fulltext. Hämtad 2011-01-17.
- Klein, Margarete (2009) "Russia's Military Capabilities. 'Great Power' Ambitions and Reality", *SWP Research Paper*, RP 12.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 27 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

- Leijonhielm *et al.* (2009) *Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv – ambitioner och utmaningar 2008*, FOI-R-2707-SE, Stockholm.
<http://www2.foi.se/rapp/foir2707.pdf>
- Medvedev (2010a) Sovesjtjanie po ekonomitjeskim voprosam, 2010-12-29,
www.kremlin.ru/video/667. Hämtad 2011-01-03.
- Medvedev (2010b) ”Bjudzjetnoe poslanie Prezidenta Rossiskoj Federatsii o bjudzjetnoj politike v 2011-2013”. Prezident Rossii, www.kremlin.ru/news/8192, 2010-06-29. Hämtad 2010-06-30.
- Mineko (2010a), Ministry of Economic Development RF *Innovatsionnaja napravlennost raschodov bjudzjeta, materialy obsuzjdeniya*, presentation 2010-03-03, www.economy.gov.ru/minec/activity/. Hämtad 2010-04-01
- Mineko (2010b) Ministry of Economic Development RF (2010-12-17), *Pokazateli utotjennogo prognoza sotsialno-ekonomitjeskogo razvitija RF 2011-2013*, www.economy.gov.ru/minec/activity/sections/macro/prognox/foc20101217. Hämtad 2011-01-18.
- CAST (2010) “Ranking of Top Defence Companies in 2009”, *Moscow Defence Brief*, 3, <http://mdb.cast.ru/mdb/3-2010/item1/article1/?form=print>. Hämtad 2010-12-21.
- Moscow Times (2011-01-13) “Mistral Construction in Russia, But not by Pugachev”, www.themoscowtimes.com/business/article/mistral-construction-in-russia. Hämtad 2011-11-14.
- Oxenstierna, Susanne (2009a), *The Russian Economy 2009: Steep Decline despite Crisis Management*, FOI-R-2853-SE, Stockholm, december.
<http://www2.foi.se/rapp/foir2853.pdf>
- Oxenstierna, Susanne (2009b) *Russia in Perspective*, FOI-R-2774-SE, Stockholm, juni.
<http://www2.foi.se/rapp/foir2774.pdf>
- Oxenstierna, Susanne (2010a) ”Modernisering eller fortsatt oljeberoende? Den ryska ekonomin efter krisen”, *Ekonomisk debatt*, 7, november.
- Oxenstierna, Susanne (2010b) *Russia’s Nuclear Energy Expansion*, FOI –R-3049-SE, Stockholm, december, <http://www2.foi.se/rapp/foir3049.pdf>.
- Putin (2010) Osnovnye napravleniya antikrizisnych dejstvij pravitelstva Rossiskoj Federatsii na 2010 god. Rysslands regering 2009-12-30, www.gov.ru, Hämtad 2010-08-17.
- Reuters (2009-10-02) ”Russia’s pensions timebomb”,
<http://blogs.reuters.com/columns/2009/10/02/russias-pensions-timebomb/>. Hämtad 2011-02-02.
- Rianovosti (2010-10-28) Russia’s arms exports to reach record \$10 bln in 2010.
http://en.rian.ru/military_news/20101028/161115404.html
- Rianovosti 2010-10-12 ”Russia reveals detailed data on defence spending until 2013”,
http://en.rian.ru/military_news/20101012/160919044.html. Hämtad 2010-10-13.
- Rianovosti (2010-10-12) ”Russia reveals detailed data on defence spending until 2013”,
http://en.rian.ru/military_news/20101012/160919044.html. Hämtad 2010-10-13.
- Roffey, Roger (2010) *Biotechnology in Russia: Why is it not a Success Story?* FOI-R-2986-SE, april. <http://www2.foi.se/rapp/foir2986.pdf>.
- Rossiskij nalogovyj kurier 2010-10-04. Hämtad 2010-11-30.
- Rostat (2010), *Rosstat 2009*, Moscow.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 28 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

- Smigielski, Robert (2010) "Financial Aspects of Russian Military Reform", *Bulletin*, No 119, The Polish Institute of International Affairs, september
- Sutela, Pekka (2010a) "Forecasting the Economy for 2010-2012", *Russian Analytical Digest*, 88, november.
- Sutela, Pekka (2010b) Russia and the Global economic Crisis, paper prepared for *ICCEES World Congress* in Stockholm 25-30 July..
- UVZ (2010) "Uralvagonzavod vernul gosudarstvu garantii".
<http://www.uvz.ru/presscenter/release/54>. Hämtad 2011-01-04.
- Vedomosti (2010-06-29) "Medvedev oglasil bjudzjetnye prioriteti",
www.vedomosti.ru/politics/news/2010/06/29/1048632. Hämtad 2011-06-30.
- Vedomosti (2010-12-27) "Frantsusy pridut morem",
www.vedomosti.ru/newspaper/print/27/252510. Hämtad 2011-01-14.
- Vedomosti (2010-12-30) "Pensionnyi tupik",
www.vedomosti.ru/newspaper/print/2010/12/30/252735. Hämtad 2011-01-14.
- Vendil Pallin, Carolina & Fredrik Westerlund (2010a) Rysslands militärdoktrin 2010, *FOI Memo* 3097, februari.
<http://www.foi.se/upload/RUFS/FOI%20MEMO%203097%20Rysslands%20militärdoktrin%202010.pdf>
- Vendil Pallin, Carolina (2010b). Serdjukovs reformering av de Väpnade styrkorna - huvuddragen. *FOI Memo* 3143, april.
<http://www.foi.se/upload/projekt/RUFS/FOI%20memo%203143.pdf>.
- Worldbank (2010) *Russian Economic Report*, 23, November, p. 12;
http://siteresources.worldbank.org/INTRUSSIANFEDERATION/Resources/305499-1245838520910/RER23__Eng_final.pdf. Hämtad 2010-12-13
- Yazbeck, Tania (2010) *The Russian Economy and Resources Available for Military Reform and Equipment Modernization*, Defence R&D Canada Centre for Operational Analysis, september.

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 29 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

Annex

Tabell A1 Ekonomisk utveckling i Ryssland 2007-2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013/2009
BNP tillväxt, %	8,5	5,2	-7,9	3,8	4,2	3,9	4,5	17,4
Industriproduktion, årlig tillväxt, %	6,8	0,8	-9,3	8,3	4,1	3,8	4,7	22,7
Investeringar, årlig tillväxt, %	22,7	9,9	-16,2	5,9	9,0	4,0	7,4	28,9
Budgetunderskott/överskott, som andel av BNP, % (endast federal nivå)	5,4	4,1	-5,9	-5,4	-3,6	-3,1	-2,9	-
Inflation (KPI), årlig förändring %	11,9	13,3	8,8	8,5	7	6	5,5	29,5
Bytesbalans, mrd USD	77,0	102,4	49,4	32	19			
Arbetslöshet, %	6,3	6,5	8,6	7,6	7,3	7,0	6,7	-21,7
Reallön, genomsnittlig per månad USD	533,2	692,1	593	618*	638*	663*	694*	17,2
Reallön, %, årlig tillväxt	17,2	11,5	-3,5	4,2	3,2	4,0	4,7	17,2
Oljepris, Urals (USD/fat)	69,3	94,4	61,5	77,5	81	83	84	-
Valutareserv (inkl. guld) mrd USD	478,9	477,9	427,1	439,0	-	-	-	-

Källa: Ministry of Economic Development RF (2010-12-17), *Pokazateli utotjennogo prognoza sotsialno-ekonomitjjeskogo razvitija RF 2011-2013*, www.economy.gov.ru/minec/activity/sections/macro/prognox/foc20101217. Hämtad 2011-01-18. Oxenstierna, Susanne (2009) *The Russian Economy 2009: Steep Decline despite Crisis Management*, FOI, Stockholm, December; IMF (2010a) *World Economic Outlook*, October, p. 81, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2009/02/pdf/text.pdf>. Hämtad 2011-01-03.

* Beräknad av författaren.

Tabell A2 Försvarsministeriets materielanskaffning som andel av försvarsbudgeten 2000-2013, procent.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011B	2012B	2013B
Total anskaffning försvarsministeriet	25	21	26,7	35,3	32	32	35	36,6	37,9	37,9	37,7	37,9	43,8	55,6
Materielanskaffning inkl. rep.& mod.	17,3	12	15,5	22	19,9	20,9	24	24,8	28,3	29	30,2	30,3	35,9	46,7
FoU	7,7	9	11,2	13,3	12,1	11,1	11	11,8	9,6	8,9	8,4	7,6	7,9	8,9
Total materielanskaffning, % of BNP	0,66	0,58	0,73	0,95	0,81	0,86	0,89	0,91	0,95	1,15	1,06	1,14	1,3	1,88
Försvarbudget % av BNP	2,6	2,8	2,7	2,7	2,5	2,7	2,5	2,5	2,5	3	2,8	3	3	3,4

Källa: Cooper, Julian (2010b) *Military Procurement in Russia*, paper presented at the conference on Russian Military Development in Stockholm 4-5 October 2010, tabell 3. Forthcoming McDermott, Nygren and Vendil Pallin (2011) *Russian Military Development*, Routledge.

B=budget

FOI MEMO	Datum/Date 2011-02-16	Sida/Page 30 (30)
Titel/Title Rysk ekonomi och försvarsekonomi 2011: Ökande försvarsutgifter och ambitiösa beväpningsmål		Memo nummer/number FOI Memo 3500

Tabell A3 Rysk vapenexport i mrd USD och dess andel i den totala exporten i procent

År	Vapenexport mrd USD	Andel i total export, %
1999	3,4	4,5
2000	3,7	3,5
2001	3,7	3,6
2002	4,8	4,5
2003	5,6	4,1
2004	5,9	3,2
2005	6,1	2,5
2006	6,5	2,1
2007	7,4	2,1
2008	8,4	1,8
2009	8,5	
2010	10,0	

Källa: Kalinina, Natalia & Vadim Kozyulin (2010) "Russia's defence industry: Feet of Clay", *Security Index: a Russian Journal on International Security*, <http://dx.doi.org/10.1080/1993427903570661>, p.32. Hämtad 2011-01-19. Rianovosti (20101028) "Russia's arms exports to reach record \$10 bln in 2010". http://en.rian.ru/military_news/20101028/161115404.html